

**OF MOET IK ER EEN
TEKENINGETJE
BIJ MAKEN?**

Merho —

Met bijdragen van Merho,
Toon Horsten en
Jean Paul Van Bendegem

Inhoud

Nopel aan het (voor)woord	7
Dinky Toys	9
Een Hollandse oom	17
Nooit meer tranen	22
Walter	29
Theaterdromen	33
Broeder Jaak	38
Een genie in luiers	45
De lachende tekenpen	56
Naar Vandersteen	61
Een marsbevel	66
De terugkeer	76
Lieve Loempia	82
Op eigen benen	87
De gewone man	112
Het lief dat ik nooit heb kunnen krijgen	117
Een dictator en een beroepsmilitair	124
Fanny en Fanny	133
Een poppentheater uit Praag	140
Navratilova heeft gelijk	160
Huisruil en verdoken seks	164
Het Nieuwe Paradijs	168
Droom en nachtmerrie	172
Baas boven baas	176
Fanny is geen sissy	180
Les Quivoilàs	184
Een talkshow	188
Patron	194
Dankzij Timmermans	200
Een ontmoeting met Hal Roach	206
Nawoord <i>door Jean Paul Van Bendegem</i>	212
Chronologie	222

Nopel aan het (voor)woord

'Wat voor woord, bedoel je?' vroeg ik aan de telefoon. 'Nee, je begrijpt het niet! Ik heb het over het voorwoord, in één woord!' Dat antwoordde die man van de uitgeverij. 'Een voorwoord staat vooraan in een boek. Noem het een soort inleiding. En daar wilde ik jou voor vragen. Want', voegde hij er aan toe, 'het gaat tenslotte om een boek over Merho, jouw geestelijke papa.' 'Maar waarom juist ik? Hij heeft genoeg geestelijke kinderen gemaakt voor een smeug coverartikel in TopRoddel. Die kunnen toch ook een voorwoord schrijven... En trouwens, waarover gaat dat boek?' Toen kwam de man van de uitgeverij pas echt op dreef. 'Het wordt een heel mooie uitgave. Noem het een hommage voor zijn 75ste verjaardag. Met fragmenten uit het eerdere interviewboek van tien jaar terug, maar dan wel volledig herzien, geüpdatet en aangevuld. Verder met kaderstukjes door Merho zelf en heel veel illustratiemateriaal, waarvan een deel nog nooit eerder gepubliceerd werd. Zou jij dat willen vertellen?' 'Dus wat u net zei nog eens herhalen, woord voor woord, in een voorwoord?' vroeg ik. Het leek me geen goed idee en ik ga ervoor passen. Sorry, dit is nu al de langste tekstballon uit mijn hele stripcarrière.

Dinky Toys

Je bent op 24 oktober 1948 geboren, en groeide op in de Seefhoek, een wijk in Antwerpen. Wat voor wijk was dat toen?

Het waren de jaren vijftig, de melkboer en de bakker kwamen met paard en kar door de straat. Elke week kwam een vrouw langs die plattekaas verkocht, met haar koopwaar in twee emmers met een handdoek erover. In de ene emmer zat magere plattekaas, in de andere roomplattekaas. Ze trok van deur tot deur, en ik weet nog wel dat ze kon uitvliegen als iemand in de straat net op het moment dat ze voorbijkwam tapijten uitklopte. Op zomeravonden zette iedereen de stoelen buiten, de mensen zaten tot laat op straat te keuvelen. Er heerste grote samenhang en iedereen kende iedereen.

Wij woonden aan de rand van de Seefhoek, in die dagen een volkswijk waar vooral arbeiders en bedienden woonden. Het was een fijne plek om op te groeien, je kon nog gewoon op straat spelen. Ik herinner me zelfs nog dat mijn vriendjes en ik soms in de goot gingen staan en dan zo ver mogelijk in de richting van het midden van de straat probeerden te plassen. Echte wedstrijden waren het. Als mijn moeder dat zag, werd ze erg boos.

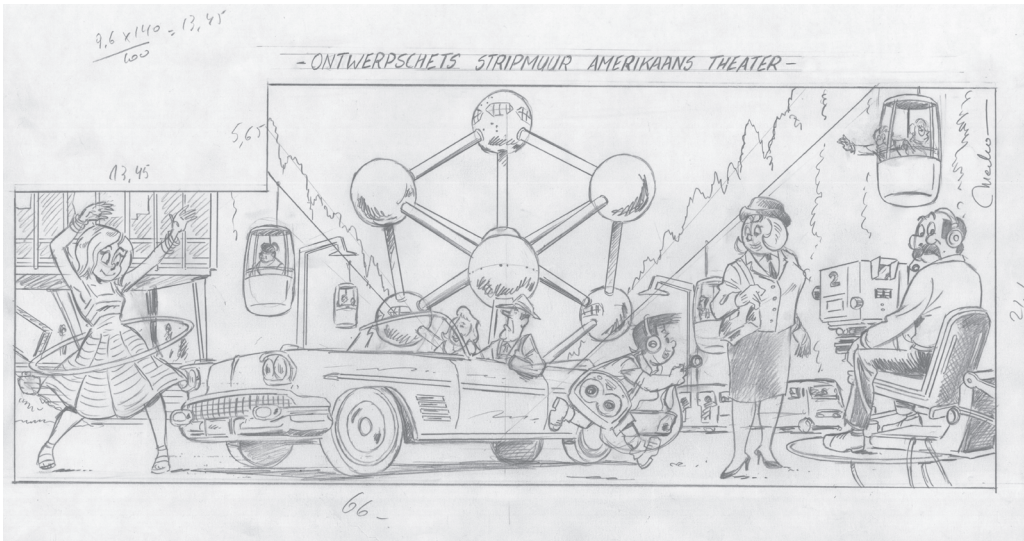
En in de winter?

Televisie bestond nog niet. 's Avonds stond de radio aan, vader zat de krant te lezen, moeder zat wat te breien of verstelwerk te doen... De winteravonden die Gerard Reve in *De avonden* beschrijft, dat is helemaal de sfeer van mijn jeugd.

Was het een donkere tijd?

Herinneringen aan de jaren vijftig heb ik vreemd genoeg altijd in sepia-tonen. Kleur is pas in mijn leven gekomen in 1958, met de Expo in Brussel. Dat was echt een scharniermoment in mijn jeugd. De wereld veranderde toen in sneltreinvaart. Er doken allerlei nieuwe dingen op, zoals de eerste selfservice, vaak in flashy kleuren. Expo 58 heeft een onuitwisbare indruk op me gemaakt en mijn wereld veranderd.

Vijf maanden en drie weken oud op de arm van mijn moeder

EXPO 58

Toen Radio 2 Omroep Vlaams Brabant daar nog huisde, vroeg de netmanager of ik zin had in een stripmuur aan het Amerikaans Theater. Iets met verwijzingen naar radio en televisie en heel veel Expo 58. Ik antwoordde al 'ja' nog voor de vraag helemaal gesteld was. Want ik heb iets met Expo 58.

Ik was tien en ik mocht er drie keer mee naartoe. Telkens weer een feest. Een bezoek aan een kleurrijk, futuristisch eiland in een nog grijze naoorlogse wereld. *Back to the future*. Zou de wereld er zo uitzien in het jaar 2000? Toen nog een onwaarschijnlijk verre toekomst. En zoals mijn ouders spraken over voor en na de oorlog, spreek ik over voor en na de Expo. Het begin van de welvarende jaren zestig. Samen met de opkomst van the Beatles en mei 1968, de ijkpunten uit mijn jeugd. Boeken over de Expo kan ik nog steeds moeilijk laten liggen. Het koesteren van een stukje zorgeloze jeugd.

Ik herinner me nog dat ik moest plassen. Zo'n plasbeurt op de Expo kostte indertijd drie oude Belgische franken! Een astronomisch hoog bedrag. De kranten spraken er schande over. Ter

vergelijking: de prijs van een Nero-album was toen vijftien frank. Dus vijf keer naar het toilet en je had een volledige Nero uitgeplast! Inclusief cover en nietjes. En mijn vader vertikte het om drie frank neer te tellen voor het plasje van zijn tienjarige zoon. Dus moest ik het van hem doen, een beetje verdoken, tegen de muur van een paviljoen. En wat zou het voor dit verhaal mooi geweest zijn dat ik tegen mijn latere stripmuur stond te plassen. Afbakening van mijn territorium. Maar dat was helaas niet zo.

1958. De wereld was mooi en stiekem droomde ik al van een eigen strip. Ooit, misschien. Nooit gedacht dat mijn geestelijke kinderen hier ruim vijftig jaar later op een stripmuur zouden staan. De cirkel is rond. Zo rond als de bollen van het Atomium!

ps Ondertussen staat de stripmuur al jaren schandelijk te verkommeren. En toen ik alle hoop had opgegeven, kreeg ik via mijn uitgever bericht dat de stad Brussel de muur in 2023 in zijn volle glorie zou herstellen.

Was jij in die tijd een open kind, of eerder eenzellig en teruggetrokken?

Ik ben lang vrij teruggetrokken geweest, al had ik wel een neiging om me te uiten. Dat had met mijn familiale achtergrond te maken. De grote, nooit vervulde droom van mijn vader was beroepsacteur worden. Zijn ouders hadden daar een stokje voor gestoken, en later kreeg hij ook nog eens met ziekte af te rekenen. Voor hem is dat altijd een grote frustratie gebleven. Theater bleef wel altijd een grote rol spelen in zijn leven. In de loop van de jaren veertig is hij toegetreden tot een revuegezelschap. In de vreemdste kostuums speelde hij sketches in de stijl van Gaston Berghmans en Leo Martin. Mijn broer Walter mocht al op jonge leeftijd mee naar die voorstellingen, al was mijn vader later niet gelukkig toen Walter naar de toneelschool wilde.

Ik was een nakomertje, mijn broer was veertien jaar ouder. Mijn broer en ik waren gescheiden door een oorlog en een paar miskramen. Mijn moeder was 39 toen ik geboren werd, in die tijd heel erg oud. Dat had tot gevolg dat ik me meestal omringd wist door oudere mensen, en me vaak in een fantasiewereld terugtrok, op mijn persoonlijke eiland. Als we naar een voorstelling van het jeugdtheater gingen, speelde ik die voorstellingen vervolgens na in de poppenkast die mijn broer voor me had gemaakt. Walter speelde in die tijd zelf ook al poppenkast. De neiging om verhalen te vertellen heeft er dus altijd wel ingezet.

Hoe zou je het gezin waarin je werd geboren omschrijven, middenklasse?

Arm maar proper. Onderaan in de middenklasse.

Maar dan toch echt wel onderaan. Mijn vader verdiende de kost, mijn moeder deed het huishouden. Wij woonden in die tijd bij mijn grootvader in. Mijn vader was bediende bij de Antwerpse gasmaatschappij, hij was *encaisseur*. Hij moest bij de mensen thuis de meterstanden opnemen en betalingen ontvangen. 's Middags kwam hij thuis en zat hij in de voorkamer zijn kas op te maken. In de loop van de namiddag, tegen een uur of drie, halfvier, ging hij naar het hoofdkantoor van de maatschappij op de Meir in Antwerpen. Hij nam dan gewoon tram 3 met een tas waar al dat geld in zat, amper beveiligd. Een geweldig inkomen had mijn vader niet, ook niet toen hij later telefonist werd en altijd op kantoor werkte.

De familie Merhottein
midden jaren 60

Overschot was er nooit, maar mijn moeder kookte wel erg lekker. We hadden ook geen auto, geen telefoon, geen ijskast... Het was sober, maar voor de basisbehoeften werd gezorgd.

Een vakantie zat er niet in?

In de jaren vijftig huurden we wel eens iets met de hele familie. Mijn grootvader en zijn zuster gingen mee. Dan trokken we naar 'afspanning' Moeder Mie in Brasschaat, een paar honderd meter van waar ik nu woon. In 1975 werd het afgebroken en kwam er nieuwbouw in de plaats. Een café met huurkamers op de bovenverdieping. Het waren heel primitieve kamers. Je moest je wassen aan de pompbak, er was één toilet op de gang. Het grootste deel van die tijd ging mijn vader gewoon werken. 's Morgens vertrok hij naar Antwerpen, 's avonds was hij terug.

Later, in de jaren zestig, zijn we nog wel naar Heist-aan-Zee geweest. Toen ik zestien was, trokken we met zijn allen (mijn ouders, mijn broer en ik) naar Parijs. Voor vier volle dagen. Dat is met voorsprong de verste reis die ik in mijn jeugd gemaakt heb. Het voelde aan als een wereldreis.

Wat voor iemand was je moeder?

Ze was bijzonder zorgzaam, maar kon ook vreselijk nerveus zijn. Ze kon zich opwinden over pietluttigheden. Kleine dingen konden gigantische proporties aannemen. Zo kon ze mijn broer en mij op maandag om halfzeven 's ochtends uit ons bed jagen, terwijl wij normaal pas om zeven uur opstonden. 'Ma, wat is er aan de hand?' vroegen wij dan. 'Zaterdag

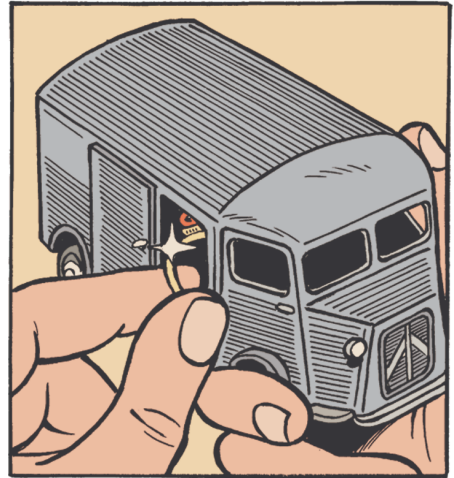
Heist-aan-Zee,
vroegere jaren 60

krijgen we volk, en ik moet nog poetsen', antwoordde ze. Een week lang leefden we dan onder hoogspanning. Het samenstellen van het menu was een zaak van staatsbelang. Mijn moeder kon ook een paar weken lang theater maken als mijn rapport een beetje was tegengevallen. Op zeker moment zat ik met mijn dinky toys te spelen. Op tafel lag een briefje van duizend frank, toen een kapitaal, dat mijn vader daar had gelegd. Ik had er niet beter op gevonden om dat in een van die autootjes te steken, een schaalmodel van een Citroën-bestelwagen. 's Avonds had ik de autootjes opgeruimd, en de volgende ochtend ging ik gewoon naar school. Na drie kwartier zag ik mijn moeder in alle staten op school verschijnen. 'Waar is die duizend frank?!' tierde mijn moeder toen ik uit de klas was gehaald. Toen herinnerde ik me gelukkig dat die nog in dat autootje zat... 'En nu moet ik straks nog naar huis', was mijn eerste gedachte toen mijn moeder weg was. Dat heeft nog dagen doorgewerkt. Die anekdote heb ik overigens gebruikt in het album *Vrolijke vrolijke vrienden*. Mijn moeder was een heel braaf mens, maar door die zenuwachtige kant was zij iemand met wie ik zelf nooit zou kunnen samenleven. Mijn vader wist het op de een of andere manier te hanteren. Hij bleef altijd ijsig kalm, en slechts heel af en toe speelde hij op. Wanneer hij zei dat het genoeg geweest was, nam zij dat ook aan.

Er waren wel eens kletterende ruzies, maar die werden altijd meteen weer bijgelegd. Ik durf te zeggen dat het uiteindelijk een heel goed huwelijk was. Mijn vader is vrij jong gestorven en dat is mijn moeder nooit echt te boven gekomen.

Was ze een warme vrouw?

Ja, zeker wel. Maar die zenuwachtige trekjes konden het erg moeilijk maken. Ik ben er ook zeker van dat mensen die haar gekend hebben dat niet zullen herkennen. Naar buiten liet ze daar amper iets van zien. Ze was een heel begripvolle vrouw, die ogenschijnlijk vrij nuchter in het leven stond. Zo was ze bijvoorbeeld wel gelovig, maar op een vrij moderne manier. Mijn vader was ook gelovig, maar was eerder godvrezend. Hij was vooral bang. Wanneer mijn vader naar de kerk ging, ging hij eerst in bad, kleepte zich vervolgens op, ging eerst biechten en dan meteen ter

Uit *Vrolijke vrolijke vrienden*

communie, zodat hij niet de tijd zou hebben om nog ergens een zonde te begaan. Mijn moeder ging wat lossier met de dingen om.

Werd het geloof er bij jullie ook ingeklopt?

Het was zoals de Nederlandse cabaretier Fons Jansen over die tijd zei: 'Ik zat op een katholieke school. Dus ik moest eraan geloven.' Van jongs af had ik een aversie van het instituut Kerk. Ik werd meegenomen naar de film en naar het theater, en ik vond de kerkdiensten vooral een heel slechte vorm van theater. Op zekere dag sprak een onderpastoor, een heel hautaine figuur, mij op straat aan en vroeg of ik al misdienaar was. Dat was ik niet. 'Kom volgende week woensdag langs en dan zullen we daar eens over praten.' Ik had er thuis met geen woord over gerept, ik was niet bij hem langsgegaan. Een week later kwam die man op mij afgestormd en gaf mij een donderpreek... 'Als de pastoor zoiets zegt, moet je luisteren!' Ik was te jong om erop te reageren. Maar ik voelde al wel aan dat dit niet klopte.

Heb je het gevoel dat je je hebt moeten bevrijden?

Ik heb het vooral moeilijk gehad met het schuldgevoel waarmee de Kerk je probeerde op te zadelen. Het heeft bijvoorbeeld toch wel een tijdje geduurd eer ik de manier waarop de Kerk seksualiteit afschilderde als iets bijna satanisch achter mij heb kunnen laten. Dat ik de bevrijding van eind jaren zestig bewust heb meegemaakt, heeft natuurlijk geholpen. Nu gaat het er helemaal anders aan toe. Voor mij is een personage als Fanny daar de belichaming van. Wanneer ze een nieuw vriendje heeft, vraagt iemand haar of ze een relatie heeft. Dan antwoordt ze: 'Nee, we gaan alleen nog maar naar bed.' Misschien is dat ook wat overdreven, maar ik ben toch blij dat de generatie die nu opgroeit daar zo vrij over kan spreken, zonder de terreur van geestelijken.

De Kerk waarin ik de eerste tien jaar van mijn leven opgroeide, was in wezen nog de vooroorlogse Kerk, de repressieve Kerk, met een centrale plaats voor zonde en boetedoening.

Was je een moederskindje?

In ieder geval meer een moederskind dan een vaderskind. Mijn vader was streng en vrij dominant. Toen ik zei dat ik wou gaan tekenen, zag hij dat allerminst zitten. Hij vond dat je voor zekerheid moest kiezen. Hij had zelf na de oorlog tbc gehad, en hij had het geluk dat hij vast werk had. Hij stuurde zijn kinderen ook die richting uit. Zijn hele leven had hij een job

die hij niet graag deed, maar hij had wel zekerheid. Dat was erg belangrijk voor hem. Hij zou een degelijk pensioen krijgen! Hij is gestorven toen ik twintig was, hij was net geen zestig. Hij heeft nooit één frank pensioen gezien. Door hem heb ik de dingen vanaf het begin anders aangepakt. Ik zou kiezen voor iets wat ik graag deed. En dan maar zien wat er van komt.

Het voorbeeld van je vader maakt dus dat je zelf andere keuzes hebt gemaakt.

Het speelde in ieder geval mee. Ik wou al tijdens mijn middelbareschooltijd naar de tekenacademie, maar dat zag mijn vader niet zitten. Ik moest en zou mijn humaniora afmaken. Een diploma! Daarna nog wat talen studeren en dan zat er misschien wel een kantoorjob in! Op dat moment beloofde hij me dat als ik mijn humaniora zou afmaken en dan nog steeds wilde gaan tekenen, hij zich daar niet tegen zou verzetten. Hij hoopte dat het tegen dan overgewaaid zou zijn, maar dat bleek niet het geval. Hij heeft woord gehouden, ook dankzij mijn broer. Met het hele gezin trokken we toen naar Sint-Lukas in Brussel voor de opendeurdag. Je kon je daar ook meteen inschrijven, en dat leek me een goed idee. ‘Ho-ho-ho,’ protesteerde mijn vader, ‘moet dat nu al?’ ‘We zijn hier nu toch en als hij toch nog iets anders wil gaan doen, dan kun je die inschrijving met één telefoontje intrekken’, stelde Walter hem gerust. Resultaat: ik was in één moeite door ingeschreven.

Rond 1960 met mijn vader

Merho

Of moet ik er een tekeningetje bij maken?

© 2023 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Merho
Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Davidsfonds' is het geregistreerde
merk van Davidsfonds vzw, Sluisstraat 79 bus 03.01, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk september 2023

© Teksten Merho, Toon Horsten & Jean Paul Van Bendegem / Standaard Uitgeverij, 2023
Foto's en illustraties uit het archief van Merho © Merho, 2023
Fragmenten uit de stripreeks De Kiekeboes © Merho / Standaard Uitgeverij, 2023
Ontwerp Steven Theunis, Armée de Verre Bookdesign

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4067 7
D/2023/0034/382
NUR 674